

TIIVISTELMÄ

PERHETYÖN MENETELMÄT OPISKELIJOIDEN TEKSTEISSÄ

Tutkimus perhetyön opiskelijoiden menetelmäkuvauksista

Pia Lahtinen

Lapsi- ja nuorisososiaalityön ammatillinen lisensiaatintutkimus

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaajat: PhD, lehtori Marjo Kuronen, Jyväskylän yliopisto ja ma. professori Riitta Vornanen,

Kuopion

yliopisto

Syksy 2008

Sivumäärä: 131 sivua + liitteet 4 sivua

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää lastensuojelun avohuollon perhetyön menetelmiä ja metodisuutta perhetyön opiskelijoiden kirjoituksissa. Tarkastelun kohteina ovat kirjoitusten työmenetelmät ja -välineet, toimintaorientaatiot, menetelmien prosessiluonne ja perhetyön metodisuus. Tutkimus on sisällönanalyttinen tapaustutkimus, ja sille ovat ominaisia realistinen tarkastelutapa ja pragmaattinen luonne. Tutkimuskontekstina ovat yhden ammattikorkeakoulun perhetyön täydennys- ja lisäkoulutukset vuosina 2003-2005 ja aineistona 18 lastensuojelun avohuollon perhetyön menetelmiä kuvaavaa kirjoitusta. Aineistoa tarkastellaan teoriasidonnaisen sisällönanalyysin avulla. Päätelyn logiikka on abduktiivista; tulkintakehys rakennetaan tutkimuksen teoriaosassa, mutta tulosten sisältö muodostuu aineistolähtöisesti.

Kirjoituksista löytyi suuri määrä erilaisia menetelmäkuvauksia, joista pääosa on kehitetty muualla kuin perhetyössä. Työmenetelmiksi luokitteivat keskustelu- ja neuvottelumenetelmät sekä vuorovaikutustyö, arkielämän ohjaus ja käytännöllinen tuki, toiminnalliset menetelmät ja/tai niissä tukeminen, arviointi- ja kartoitustyöskentely sekä muut työmenetelmät, kuten tukihenkilötoiminta. Menetelmien määrällisen haltuunottamisen intoa kuvataan menetelmänäläksi. Tärkeimpiä työvälineitä olivat kartat, kortit, lomakkeet ja muut välineet, kuten arkea ja kasvatusta strukturoivat, elämänhallintaan liittyvät, voimaannuttavat ja toiminnalliset työvälineet. Runsasta välineiden kuvausta nimitetään välinekirjoksi. Välineiden käyttö ei ollut mekaanista tai rutiininomaista, vaan valmiisiin välineisiin tai malleihin tukeutuvaa.

Toimintaorientaatioiksi jäsenyivät voimavara- ja ratkaisukeskeisyys sekä terapeuttisuus; sosiaalipedagogiikka ja arjen pedagogiikka; dialogisuus; perhekeskeisyys ja kumppanuus; ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen; lastensuojeluorientaatio ja lapsilähtöisyys sekä empowerment. Menetelmäkuvaukset sisälsivät yhdistelmän pragmaattisuutta ja ideologisuutta. Abstraktin toimintaorientaatiopuheen ja konkreettisten työvälineiden yhteys oli paikoitellen ohut.

Kirjoitusten tyypittely kahdelle ulottuvuudelle, toimintaorientaatio- ja välinepainotteisuuteen sekä taitavaan ja irralliseen metodisuuteen, osoitti kuitenkin, että tekstit asettuivat suurimmaksi osaksi taitavan metodisuuden kenttään ja tasaisesti toimintaorientaatio- ja välinepainotteisuuteen. Perhetyön menetelmien tärkeimmiksi kohteiksi määrityivät lapset, äidit, vanhemmuus ja koko perhe. Yhteisö- ja yhteiskuntatason menetelmäkuvaukset olivat lähes olemattomia. Kontekstista tai sen vaikutuksista perhetyön menetelmiin kirjoitettiin vähän.

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että perhetyön menetelmien valintaa ja käyttöä tulee arvioida jatkuvassa reflektiivisessä ja sensitiivisessä suhteessa perhetyön tarkoitukseen, tavoitteisiin, kohteisiin, toimintaorientaatioihin, työmenetelmiin, työvälineisiin ja työprosesseihin. Taitava

metodisuus edellyttää näiden välistä neuvottelevaa suhdetta ja arviointia siitä, mitkä yhteiskunnalliset tekijät synnyttävät lasten ja perheiden hyvinvointia ja pahoinvointia, miten niihin voidaan menetelmällisesti vastata ja millaisia vaikutuksia menetelmillä on.

Avainsanat: perhetyö, menetelmät, työmenetelmät, työvälineet, lastensuojelu, avohuolto, sisällönanalyysi